

1. นางเม้งจู หรืออีกนามหนึ่งว่า “แม่บ้านล่าง” สมรสกับนายจ้อยแซ โกวิตยา มีตำแหน่งเป็นนายบ้านล่าง
2. นายจูเม้ง ดันธนาวัฒน์ (หลวงสุนทรภักดี)
3. นายจูไล่ ดันธนาวัฒน์ (พระจีนคณารักษ์)
4. นายจูเขี่ยน ดันธนาวัฒน์ ไม่มีบุตรและธิดา
5. นางเพ็กเลียน สมรสแล้ว เดินทางไปอยู่ที่สิงคโปร์ แล้วหายไป ภรรยาหลวงสำเร็จกิจกรคนที่ 3 คือนางวุ้น มีบุตรและธิดาดังนี้

1. นางจูเส็ง ดันธนาวัฒน์
2. นายจูฮวด ดันธนาวัฒน์ ไม่มีบุตรและธิดา
3. นางจูกี่ สมรสกับนายไซฮอก แซ่เล่า
4. นางจูซุน สมรสแล้วเปลี่ยนนามสกุลเป็นกาญจนาบุษย์ ภรรยาหลวงสำเร็จกิจกรคนที่ 4 คือนางเกียด มีบุตรและธิดา คือ
  1. นายจูอิน ดันธนาวัฒน์ (หลวงวิจิต)
  2. ธิดาอีก 1 คน ถึงแก่กรรม ขณะเยาว์วัย

เมื่อครั้งหลวงสำเร็จกิจกรอยู่เมืองสงขลา ประกอบอาชีพเป็นพ่อค้าปรากฏว่า ขณะนั้นมีข้าศึกมาประชิดเมืองสงขลา ท่านจึงอาสาออกรบ ครั้งแรกหลวงสำเร็จกิจกรและกองทหารพ่ายแพ้ข้าศึก เพราะทหารหิวข้าว ท่านจึงขอแก้ตัวใหม่ คราวนี้จึงวางแผนให้ทหารด้อมข้าวใส่กระบอกล้อมไม่ไผ่แขวนไว้ที่คอ พร้อมกับออกคำสั่งว่า แม่บริบูรณ์ชนะศัตรูจะไม่ให้กินข้าว ในที่สุดก็ประสพชัยชนะข้าศึกพ่ายแพ้ถอยไป ด้วยความดีความชอบอันนี้เอง เจ้าเมืองสงขลาจึงกราบทูลเสนอไปยังกรุงเทพฯ พระเจ้าอยู่หัวจึงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายบู๊ แซ่ตัน เป็นหลวงกิจกรจางวางเมืองปัตตานีตั้งแต่บัดนั้น

เมื่อหลวงสำเร็จกิจกรจางวางนำครอบครัวไปอยู่เมืองปัตตานี ขณะนั้นบุตรและธิดาต่างมีอายุเยาว์วัย เช่นนางเม้งจู ธิดาคณห้วยปีมีอายุเพียง 5 ขวบ มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับบุญวาสนาของท่านขุนและธิดาผู้นี้คือ วันหนึ่งท่านขุนและเด็กหญิงเม้งจูไปเยี่ยมวังพระยาดานีคือ พระยาวชิตภักดี ศรีสุรวิงษา

ขณะนั้นในวังมีการเล่นการพนันแทงโปปิ่น พระยาดานีเมื่อเห็นหลวงสำเร็จกิจกรก็พูดเป็นภาษามลายูว่า “ดาโต๊ะมาณี บาเงเดาะ ตูลงบูวะ ยาคีตุหกว่าเค๊ะ” แปลว่า “คุณหลวงมาดีแล้วให้ช่วยเป็นเจ้ามือด้วย”

หลวงสำเร็จกิจกรก็ยินดี เมื่อเขย่าลูกเต๋าและเอาถ้วยครอบแล้วปรากฏว่าเด็กหญิงเม้งจู ธิดาของท่านโถมตีบอลนอนทับไว้และร้องไห้ด้วย พร้อมกับไม่ยอมให้เปิดฝาด้วย

พระยาดานีเห็นเด็กร้องไห้ก็พูดว่ายกเลิกกันไม่ต้องแทง แต่พอให้เปิดฝาลูกเต๋าลูกเต๋านั่น เด็กหญิงก็หยุดร้องและทุกคนตกตะลึง เพราะถ้าหลวง

สำเร็จกิจการเล่นพนันครั้งนี้แล้ว จะต้อง
พ่ายแพ้ แม้จะขายของจนหมดตัวก็ไม่
พอใช้เขา

พระยาดานีก็ให้เล่นต่อไปอีก
หลวงสำเร็จกิจการก็เข่าลูกเต๋าคู่ใหม่ พอ
ทำเสร็จแล้ว ธิดาของท่านก็โดมทับไว้
และร้องไห้ไม่ยอมให้เปิดดูครั้งแรก
พระยาดานีก็ว่า “เอ๊ะเด็กคนนี้เป็น
ยังงี้ เอ๊ยเล็กอีกที”

เมื่อเจ้าของวังพุดจบแล้ว เด็กหญิง
จึงหยุดร้อง และเมื่อเปิดฝาถ้วยคู่มิผล
ดังครั้งแรก ต่อมาครั้งที่สามมีเหตุการณ์
เช่นนี้อีก ในที่สุดพระยาดานีจึงพูดว่า
“ดาโต๊ะนี่ชาติคือแหกอุวาอะ ชูโงะ
บากอดาโต๊ะ คอบาอะ มื่อละ” แปลว่า
“คุณหลวงเป็นผู้มีบุญวาสนาจริง ๆ
ต่อไปภายหน้าจะมีฐานะดีเป็นมั่นคง”
คำกล่าวของพระยาดานีนับว่า
เป็นความจริง เพราะตระกูลหลวงสำเร็จ
กิจการจางวางมีความเจริญก้าวหน้าตาม
ลำดับ แม้แต่บ้านนางเม่งจูที่ตลาดจีน
เมืองปัตตานี ก็ปรากฏว่ามีคนนางแอน
มาทำรังอยู่ที่หลังคาบ้าน จึงนับว่ามี
โชควาสนาอย่างยิ่ง

ศพของนางเจียงซุ่น แซ่โก้ย
ภรรยาของหลวงสำเร็จกิจการ อยู่หน้า
โรงพยาบาลเก่า จังหวัดปัตตานี ชื่อหน้า
ศพจารึกไว้ว่า “นางเจียงซุ่น แซ่โก้ย
สามีแซ่ตัน ตั้งแต่สมัยเซงเตียว เก้าทองคำ
พ.ศ. มีปีที่ 3 ลูกชาย จูได้ จูเม้ง จูเซียน
จูเซ่ง จูฮวด จูอิน จูชิน จูดี ลูกหญิง
เม่งจู เพ็กเลี่ยน จูกี จูเสียง หลานหญิง
กีมิล คิมมิล”

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว พระราชทานที่ดินหน้าโรง
พยาบาลเก่าให้เป็นที่ฝังศพตระกูล
ตันธนาวัฒน์

หน้าหลุมศพหลวงสำเร็จกิจการ
จางวางปัตตานี ที่บ้านทอนเลยวัดใหม่

(วัดนพวงศาราม) จารึกไว้ว่า “เตียงชิน
แซ่ตัน เมืองไทยปัตตานี ตั้งเป็นพระยา
พิเศษตามหน้าชื่อตั้งเมื่อ ค.ศ. 1880
คิดเป็น 93 ปี ลูกชายคือจูเม้ง จูได้
จูเซียน จูเซ่ง จูฮวด และจูอิน
หลานคือ บันเล้ง บันดี บันหลง
บันเลง บันลือก บันฮก บันซิ่ง บันเต็ก
และบันลอน

พระจีนคณารักษ์

(นายจูได้ ตันธนาวัฒน์)

พระจีนคณารักษ์ (นายจูได้
ตันธนาวัฒน์) เป็นบุตรคนที่สามของ
หลวงสำเร็จกิจการจางวางเมืองปัตตานี
มารดาชื่อ นางเจียงซุ่น แซ่โก้ย หรือ
แม่นายช้วนเหนี่ยว

พระจีนคณารักษ์ มีภรรยา บุตร
และธิดา ดังต่อไปนี้

ภรรยาคนแรกชื่อนางเม้งช้วน
แซ่จุง มีบุตรและธิดา คือ

1. นายบันฮก ตันธนาวัฒน์ (ขุน
จำริญภักดี)

2. นายบันลือก ตันธนาวัฒน์
(ขุนพจน์สาบาล)

3. นายบันชิว ตันธนาวัฒน์ (ขุน
พิทักษ์ราชา)

ภรรยาคนที่สองชื่อ นางยาง
น้องสาวคุณหญิงระนอง มีบุตรและธิดา
คือ

1. นางก้วยฮวด ภรรยาเจ้าคุณ
พิทักษ์ฯ (นนท์ โกสโยกานนท์)

2. นางก้วยกี ภรรยาเจ้าคุณประวัต
ิ วราฤทธิ์ สมุหเทศาภิบาลสุราษฎร์ธานี

ภรรยาคนที่สามชื่อ นางยี่เหนี่ยว
มีธิดาคคนเดียวคือ นางจันเสียง

ภรรยาคนที่สี่ (ผู้เล่าจ้อไม่ได้
เพียงแต่บอกว่าเป็นน้ำสาวของภรรยา

เล่าแก่ไปดี อำเภอนองจิก)

เมื่อครั้งรัชกาลที่ 5 เสด็จประพาส
จังหวัดปัตตานี พี่น้องของพระจีน คือ
นางเม่งจู นายจูเม้ง ช่วยกันสร้างประรำ
ที่ทำหน้าเมืองปัตตานี ที่เพดานประรำใช้
ผ้าขาวคาดและใช้แพรสีเหลืองและ
ผ้าแดงติดรอบทั้ง 4 ด้าน ส่วนที่พื้นใช้
เสื่อปูลาดและมีพรมปูทับอีกชั้น พี่น้อง
ตระกูลตันธนาวัฒน์ดังกล่าวไปรอรับ
เสด็จที่ท่าหน้า ดังจดหมายเหตุเสด็จ
ประพาสเมืองสิงคโปร์ และเมืองเปลา-
เวีย ได้เสด็จจังหวัดปัตตานี และทรง
บันทึกไว้ว่า “เสด็จขึ้นประพาสตาม
ตลาดจีน ถนนนี้มีประรำผ้าขาวคาด
เหมือนกับถนนที่ไปบ้านพระยาดานี”¹

รัชกาลที่ 5 ทรงโปรดฯ นายจูได้
หรือพระจีนมาก ทรงพระราชทาน
เหมืองให้ 5 แห่ง คือ

1. เหมืองที่ถ้ำทะลุ
2. เหมืองมายอบน
3. เหมืองบูฉ้วน
4. เหมืองทวนหน้าช้วนบ
5. เหมืองทวนหน้าช้วนล่าง

เหมืองดังกล่าวอยู่ที่อำเภอบันนังสตา
จังหวัดยะลา การเดินทางไปเหมือง
ขณะนั้นใช้เรือต่อส่งไปตามลำน้ำจาก
ปัตตานีขึ้นไปสู่บริเวณต้นน้ำ ผ่านท่า
สาบจนกระทั่งถึงบันนังสตา บางครั้ง
การเดินทางต้องอาศัยช้างบุกป่าฝ่าดง
ไปยังเหมืองแร่ดังกล่าว

ที่เหมืองแร่มีบ้านพักของพระจีน
คณารักษ์ และกงสีของคนงาน คนงาน
ส่วนใหญ่เป็นชาวจีน กรรมวิธีขุดแร่
สมัยนั้นใช้ไม้กระดานปูเป็นรางที่ริม
ลำธาร น้ำก็จะพัดพาเอาดินผ่านเข้ามา
พวกคนงานจะใช้จอบเกลี่ยดินเมื่อได้
ดินบุกแล้วก็นำไปหลอม ถ้าหน้าดินบุก
เป็นสีเหลืองจะมีคุณภาพ และราคาดี
กว่าหน้าดินบุกสีขาว

พระจีนคณารักษ์ เอาใจใส่ดูแล
คนงานเป็นอย่างดี คนงานจึงรักและ
นับถือท่านทุกคน บางครั้งท่านจะให้
คนงานสนุกสนานด้วยการชมหุ่นจีน
ซึ่งมหรสพประเภทนี้ คนจีนนิยมดูกัน
มาก แต่ตามปรกติพระจีนคณารักษ์ท่าน
ไม่นิยมการบันเทิงมากนัก สุราท่าน
ไม่แตะต้อง ถ้าจะมีบ้างก็เพียงสูบใบจาก
เท่านั้น ทุกคืนท่านจะนั่งภาวนาสวด
มนต์เป็นประจำ

เกิดนิมิตมงคลที่เหมือง

วันหนึ่งเกิดพายุใหญ่ที่เหมือง
เมื่อพายุสงบแล้วก็ปรากฏเปิดขาวตัว
หนึ่งร้องเสียงดังอยู่บนหลังคาบ้านของ
พระจีนคณารักษ์

จีนแก่ที่เป็นลูกจ้างทำนายว่า
“เดี๋ยวจะรวยใหญ่ เปิดขาวนั้นนานครั้ง
ที่จะปรากฏให้เห็นบนหลังคาบ้าน
โบราณเขาเชื่อว่าเป็นนกกการเวก ที่เมือง
จีนเคยเห็นมาครั้งเดียวเท่านั้น มาครั้งนี้
นับว่าเป็นบุญวาสนาอย่างยิ่ง”

จากนั้นจีนแก่จึงให้คุณพระจุด
รูปเทียนกราบไหว้และให้คนเชิญลงมา
พร้อมกับจับเปิดเชื่อดอก ปรากฏว่า
เปิดมีเลือดสีขาว พระจีนคณารักษ์และ
บุตรชายคือ นายบันฮก (ขุนจำเวญ-
กักดี) และนายบันลือก (ขุนพจน์-
สาบาล) ค้มเลือดดังกล่าว ซึ่งถือว่า
จะมีโชคลาภและมงคลอันประเสริฐ

ดังที่กล่าวแล้วว่า พระบาทสม-
เด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรง
ไว้วางพระราชหฤทัย พระจีน คณารักษ์

ดังหลักฐานจากพระราชหัตถเลขาคราว
เสด็จจังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม
พ.ศ. 2433

“เวลา 4 โมงเช้า แต่งตัวเต็มยศ
เพราะจะมีงานเป็นการฉลองวัดขึ้นไป
ชั่วโมงหนึ่ง ถึงถนนหน้าวัดตานีบาง

น้ำจืด ขึ้นไปเสด็จพระบนตึกการเปรียญ
ที่ทำขึ้นใหม่ พระสงฆ์ฉัน 7 รูป หลวง
จีนคณารักษ์จัดสำรับและมีของตักบาตร
ขึ้นไปจากในเรือด้วย พระสงฆ์ฉันแล้ว
ถวายไตรรงค์ละไตร พระยาตานีจัด
ของไทยทานมาช่วยในการทำบุญ”²

“แล้วได้ติดศิลาจารึกเรื่องที่
ปรารถนาร้างศาลาและเพิ่มชื่อวัดว่า
วัดตานีบรมสร หลวงจีนคณารักษ์
ลงทุนเลี้ยงข้าราชการและทหารทั่วไป
ให้ได้ตรา ว.ม. ดวงหนึ่งกับสิ่งของ
อื่น ๆ ตามสมควร”²

วัดบางน้ำจืดซึ่งได้รับพระราชทาน
นามว่า ตานีบรมสรนั้น พระจีน
คณารักษ์มีส่วนช่วยเหลือในการก่อสร้าง
ศาลาการเปรียญพร้อมกับได้รับ
เงินพระราชทาน เพื่อใช้ในการก่อสร้าง
ด้วย อารามแห่งนี้ยังใช้เป็นที่สำหรับ
เจ้าเมืองและกรรมการเมืองปัตตานีได้มา
ประชุมถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา นอกจากนี้
ยังใช้เป็นที่สำหรับเด็กในเมืองปัตตานี
เรียนหนังสืออีกด้วย

ในพระราชหัตถเลขาเรื่องเดียว
กันนี้ ตอนเสด็จถึงเมืองหนองจิก พระ
องค์ทรงเล่าถึงผู้มาเฝ้ารวมถึงพระจีน
คณารักษ์ด้วยดังต่อไปนี้

“เสด็จลงเรือพระที่นั่งไปประทับ
ที่พลับพลา ซึ่งปลูกไว้ที่ปากน้ำ พระยา
หนองจิกและกรรมการมาเฝ้าทูลละออง
ธุลีพระบาทพร้อมกัน พระยาวิชิตกักดี
เจ้าเมืองตานีกับพระศรีรัฐพินิช พระ
พิพิธกักดี พระจีนคณารักษ์ เมืองตานี
มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทด้วย”³

คุณงามความดี

พระจีนคณารักษ์ได้ประกอบคุณ
งามความดีไว้กับบ้านเมืองทั้งทางโลก
และทางธรรมเป็นอเนกประการ เช่น
รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ
จากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า

เจ้าอยู่หัวให้สร้างศาลาการเปรียญวัด
ตานีบรมสรดังกล่าวข้างต้น จนได้รับ
ผลสำเร็จอันเป็นประจักษ์พยานตราบ
เท่าปัจจุบัน นอกจากนี้ รัชกาลที่ 5
ทรงรับสั่งให้เป็นหัวหน้าจัดสร้างโบสถ์
ณ วัดมุจลินทวาปีวิหาร อำเภอหนองจิก
จังหวัดปัตตานีอีกด้วย ตลอดจนถึงยัง
ได้รับใช้ประเทศชาติตามพระราชประ-
สงค์ของรัชกาลที่ 5 ในการจัดสร้างวัด
ต่าง ๆ เป็นผลให้ปรากฏจนทุกวันนี้

ส่วนการประกอบภารกิจส่วนตัว
เกี่ยวกับการทำเหมืองแร่ที่ได้รับพระ
ราชทานนั้นแล้ว พระจีนคณารักษ์ก็มี
ความพากเพียรพยายามคือ หัวหน้า
คนจีนและคนไทยทำการขุดแร่ ณ เหมือง
อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา ปรากฏ
ว่าท่านสามารถสร้างหลักฐานเป็นปึก
แผ่น ลูกหลานของพระจีนคณารักษ์ก็
ได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากท่านเป็น
อย่างดี จึงสามารถสืบทอดผลงานการ
ทำเหมืองแร่และกิจการอื่น ๆ ตลอด
จนถึงความเป็นผู้มีคุณธรรมมาจนตราบ
เท่าปัจจุบันนี้ □

(บทความนี้คัดจากหนังสือ “บุคลิก
สำคัญจังหวัดชายแดนภาคใต้” ฉบับ
โรเนียว พิมพ์โดย ศูนย์การศึกษาเกี่ยว
กับภาคใต้)

เชิงอรอด

1. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว, จดหมายเหตุเสด็จประพาสเมือง
สิงคโปร์และเมืองปตมวีย์ครั้งมรณในรัชกาล
ที่ 5 (กรุงเทพฯ : พิมพ์ในงานพระราชทาน
เพลิงศพนาวาตรีหลวงสุรินทรเสณี (อัน-
อมายกุล, 2512), หน้า 4.

2-3 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว, เสด็จประพาส ร.ศ. 108 พระราช
หัตถเลขาฉบับที่ 3 เรือพระที่นั่งอุบลบุรีศ
ถึงท่านกลางและกรมหลวงเทเวศวงศ์โรปกรณ์
(กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไท, 2468), หน้า 33,
41, 42.